

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Arenen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

HE 46/2025

Arene katsoo, että EU:n tekoälyasetus ja sen kansallista toimeenpanoa koskeva sääntely ovat tarpeellisia ja tärkeitä kokonaisuuksia, joiden avulla tekoälyn käyttöä ja kehittämistä voidaan ohjata riskien kannalta oikeaan suuntaan. Tekoälyn kaltaisten ilmiöiden sääntely ei ole helppoa, sillä alan kehitys on nopeaa ja sääntely voi muodostua innovaatioiden kehittymisen esteeksi ja siten heikentää EU:n kilpailukykyä globaalissa vertailussa. EU:n tekoälyasetuksen riskiperusteinen lähestymistapa on kuitenkin muotoilunsa puolesta onnistunut siinä mielessä, että sillä pyritään säätelemään vain kiellettyjen tai korkean riskin tekoälyjärjestelmien toimintaa. Koska tekoälyllä on merkittävä potentiaali edistää juuri tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja sen vaikuttavuutta, haluavat ammattikorkeakoulut mahdollisuuden hyödyntää tekoälyn mahdollisuuksia mahdollisimman laajasti omassa toiminnassaan vastuullisella ja kestävällä tavalla.

Tekoälyasetuksen mukaan suuririskisiin tekoälyjärjestelmien kuuluvat esimerkiksi sellaiset järjestelmät, joita käytetään opiskelijavalinnassa, osaamisen arvioinnissa tai opiskelijoiden valvonnassa koesuoritusten aikana. Näin ollen sääntelyllä on merkittävää vaikutus ammattikorkeakoulujen toimintaan, sillä tekoälyn käyttöä tullaan suurella todennäköisyydellä hyödyntämään juuri edellä kuvatuissa toiminnoissa. Myös TKI-toiminnan saralla asetus ja siihen liittyä kansallinen toimeenpano saattavat vaikuttaa ammattikorkeakoulujen toimintaan. Vaikka tutkimus on rajattu tekoälyasetusta koskevan sääntelyn ulkopuolelle, tapahtuu ammattikorkeakoulujen TKI-toiminta usein yhteistyössä työelämän ja yritysten kanssa, jolloin toiminta on selkeästi asetuksen sääntelyn piirissä.

Arene korostaa, että tekoälyasetuksen käytännön soveltamisessa säännösten ja soveltamisohjeiden tulee olla selkeitä ja oikeasuhtaisia. Hajautettu viranomaismalli ei saa johtaa erilaisiin asetuksen soveltamiskäytäntöihin eri viranomaisten välillä. Toimeenpanon hajauttaminen eri sektoreille voi olla tarkoituksenmukainen toteutustapa, mutta se edellyttää myös yhteistyön ja kommunikaation toimivuutta eri vastuuviranomaisten välillä.

Ammattikorkeakoulut pitävät tärkeänä, että valtion talousarviossa esitetään riittävät taloudelliset resurssit tekoälyjärjestelmien käyttöönottoa koskevaan ohjaukseen ja neuvontaan. Muun muassa tietosuoja- ja tiedonhallintalakien kokemusten pohjalta tunnistamme, miten tärkeää lainsäädännön toimeenpanon tueksi on tarjota neuvontaa ja ohjeistusta korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille. Neuvonnan ja ohjeistuksen tulisi olla tarjolla lähes välittömästi lain säätämisen jälkeen, koska organisaatioiden on aloitettava lainsäädännön toteuttaminen hyvin nopeasti.

Henkilöstön riittävän tekoälylukutaidon huomioiminen osana kansallista toimeenpanoa koskevaa lainsäädäntöä on mielestämme tärkeä osa esitystä. Tekoälylukutaidonkin osalta olisi hyvä antaa neuvontaa ja ohjeistusta siitä, mitä riittävä osaaminen tarkoittaa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Riitta Konkola
puheenjohtaja

Ida Mielityinen
toiminnanjohtaja